

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ПОЛІТИКИ

KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

Європейська оборонна інтеграція та роль України

Олександра Булана

Марія Голубицька

Резюме

- ◆ Історичні спроби побудови колективної оборони в Європі, починаючи від Дюнкеркського договору й проекту Європейської оборонної спільноти, показали, що прагнення до створення спільних збройних сил наштовхувалося на опір через страхи втрати національного суверенітету. Ці побоювання актуальні й сьогодні, що ускладнює розвиток наднаціональних оборонних структур.
- ◆ Невдача проекту ЄОС і перехід до міждержавних форматів співпраці, таких як Західноєвропейський Союз, свідчать про те, що європейська оборонна інтеграція традиційно тяжіла до гнучких механізмів, які поважають автономію держав. Саме ця логіка міждержавності формує нинішню політику безпеки та оборони ЄС.
- ◆ Європейська оборонна співпраця сьогодні еволюціонує не шляхом централізації під єдиним командуванням, а через розвиток коаліційних і фінансових механізмів, які дозволяють країнам-членам і партнерам діяти спільно в умовах обмежених ресурсів, складної геополітичної ситуації та внутрішніх правових бар'єрів.
- ◆ В короткостроковій перспективі через несхвалення окремих країн-членів ЄС імовірно не вдасться досягти консенсусу для створення об'єднаної армії Європи. Більш того, навіть проекти з військового переозброєння стикаються з протистоянням окремих політичних сил. Однак ідея оборонного союзу ЄС знов на порядку денному у політичних та експертних обговореннях.
- ◆ В умовах політичних і правових обмежень країни-члени ЄС все частіше звертаються до створення добровільних військових об'єднань поза межами офіційних інституцій ЄС. Формати на кшталт Європейської ініціативи з втручання (EI2) і Об'єднаних експедиційних сил (JEF) забезпечують гнучку та оперативну відповідь на безпекові виклики без необхідності досягнення консенсусу в рамках усього Союзу.
- ◆ ЄС стикається з потребою у швидкому переозброєнні в умовах дефіциту ресурсів. На подолання цієї проблеми спрямована остання європейська ініціатива ReArm Europe.
- ◆ Обмеженість ресурсів, високий рівень бюджетного дефіциту та державного боргу в багатьох країнах-членах ЄС утруднюють проблему залучення коштів для переозброєння. Для виконання цієї задачі країнам-членам ЄС доведеться або нарощувати боргове фінансування цих витрат, або ж урізати інші видатки (наприклад, соціальну сферу), що може негативно сприйматися населенням і бути політично непопулярним. Тому урядам країн-членів ЄС потрібно також шукати шляхи як правильно комунікувати своєму населенню безпекові потреби.
- ◆ Україна створює для ЄС можливості для переозброєння з найбільшою економічною ефективністю, оскільки за багатьма видами озброєння українські виробники пропонують інноваційно передові, але дешеві рішення.

- ◆ Україна зараз може не мати можливості для постачання багатьох видів озброєння для європейських партнерів через активні бойові дії і власні високі потреби. Але на перспективу вона є важливим виробником для європейського ринку. Тому програми за прикладом данської щодо фінансової підтримки української оборонної промисловості можуть бути цінними і для ЄС.
- ◆ Оскільки для ЄС дуже важливо, щоб Україна вистояла у цій війні — інакше безпека самих країн ЄС буде під загрозою — підтримка української оборонної моделі, наприклад, за прикладом данської моделі чи у форматі міжнародних об'єднань, є надзвичайно важливою.
- ◆ Україну вже зараз потрібно інтегрувати до Спільної та безпекової політики ЄС на рівні з чинними державами-членами, а також продовжувати залучати до безпекових ініціатив ЄС, щоб максимально використати потенціал такої співпраці на користь обох сторін.

1 Історичний огляд попередніх спроб поглибити співпрацю в оборонній сфері в ЄС

Концепція колективної оборони в Європі виникла майже одночасно із започаткуванням процесів європейської інтеграції. На тлі руйнувань, спричинених Другою світовою війною, швидко з'явилася [амбітна ідея](#): об'єднати європейські держави, що ще відновлювалися після конфлікту, для спільної роботи над забезпеченням безпеки й підтриманням миру.

Ідея колективної оборони, яка на той час сприймалася як революційна, стала підґрунтям для укладення перших повоєнних міжнародних угод, спрямованих на запобігання новим війнам у Європі. У березні 1947 року Франція та Велика Британія підписали у Дюнкерку Договір про “Альянс і взаємну допомогу”, в якому зобов'язалися тісно співпрацювати між собою та з іншими державами-членами ООН з метою збереження миру і стримування агресії, передусім з боку Німеччини.

У березні 1948 року ця ініціатива отримала продовження: до співпраці долучилися Бельгія, Люксембург і Нідерланди шляхом підписання Брюссельського договору.

Новий договір ще чіткіше визначив мету співпраці — надання взаємної допомоги для підтримання міжнародного миру і безпеки та протидії будь-яким актам агресії, а також закріплення співпраці у сферах економіки, соціальної політики, культури та забезпечення колективної самооборони.

Першою масштабною спробою створити спільні європейські збройні сили став проєкт Європейської оборонної

спільноти (ЄОС, англ. European Defence Community), започаткований на початку 1950-х років. Влітку 1950 року Жан Монне, який тоді обіймав посаду Генерального комісара Французької національної ради з планування, висунув ідею організації європейської оборони на наднаціональному рівні. Його ініціатива була натхненна планом міністра закордонних справ Франції Роберта Шумана щодо створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ECSC), яке офіційно запрацювало у 1952 році. Паралельно Сполучені Штати Америки закликали європейських союзників розробити плани щодо ремілітаризації Західної Німеччини.

Ідею створення ЄОС офіційно представив прем'єр-міністр Франції Рене Плевен у жовтні 1950 року під час виступу перед Національними зборами.

Запропонований план передбачав створення Європейської армії, підпорядкованої наднаціональному органу та фінансованої із загального бюджету. Також планувалося розробити європейську програму озброєння і спорядження під керівництвом спеціального Європейського міністра оборони, який би діяв під наглядом Європейської оборонної ради. Проєкт здобув підтримку більшості західноєвропейських держав. Початковий план передбачав участь Франції, Західної Німеччини, Італії та країн Бенілюксу. Після внесення змін, зокрема щодо інтеграції німецьких військових підрозділів до майбутньої армії, [ініціатива отримала](#) додаткову підтримку з боку Великої Британії та США.

У 1952 році шість країн (Франція, ФРН, Італія, Бельгія, Нідерланди, Люксембург) підписали [договір про ЄОС](#), що передбачав формування наднаціональної європейської армії з інтегрованими збройними силами.

Дуайт Д. Ейзенхауер, який на той час обіймав посаду Верховного головнокомандувача об'єднаними силами НАТО в Європі (SACEUR), висловив підтримку проекту Європейської оборонної спільноти (EDC), розглядаючи його як ефективний інструмент для посилення військової потужності Європи. Спочатку Велика Британія ставилася до ініціативи з обережністю, однак згодом погодилася її підтримати.

У квітні 1954 року в офіційній британській заяві було наголошено, що Уряд її Величності вважає Європейську оборонну спільноту важливим елементом у зміцненні оборони вільного світу через механізми Організації Північноатлантичного договору (НАТО) та прагне до встановлення тісного партнерства з EDC.

Крім того, Велика Британія висловила готовність долучитися до розробки [спільної політики](#) у технічних сферах, таких як підготовка військових кадрів, розробка тактичних доктрин, удосконалення штабних процедур, логістика та стандартизація озброєння.

Однак у серпні 1954 року французький парламент відмовився ратифікувати цей договір, через що проект ЄОС [зазнав краху](#). Національні збори Франції відхилили договір, відмовившись навіть розглядати його. Рішення Франції викликало серйозне занепокоєння у Західній Європі та США, не в останню чергу тому, що відмова надійшла від самих ініціаторів плану EDC.

У наступні десятиліття процес європейської оборонної інтеграції розвивався переважно у рамках НАТО. У 1954 році Північноатлантична рада офіційно схвалила вступ Федеративної Республіки Німеччина до Організації Північноатлантичного договору (НАТО), остаточно вирішивши складне питання ремілітаризації Німеччини в післявоєнних умовах.

Головними причинами провалу були побоювання за національний суверенітет (особливо у Франції) та відсутність участі Великої Британії і США у схемі – тобто брак достатніх гарантій безпеки і підтримки з боку ключових військових [гравців](#). Фактично, для багатьох французьких політиків ціна інтеграції військ під чужим командуванням виявилася зовисокою.

Після провалу ЄОС європейські країни переорієнтувалися на більш міжурядовий формат оборонної співпраці. У жовтні 1954 року було підписано Модифікований Брюссельський договір, який заснував Західноєвропейський Союз (ЗЄС) за участі тих самих країн плюс Італії та Західної Німеччини.

Окрім Ради та Асамблеї важливими структурами WEU [були](#):

- ◆ Західноєвропейське агентство з озброєнь (WEAO),
- ◆ Західноєвропейська група з озброєнь (WEAG),
- ◆ Інститут досліджень безпеки (ISS),
- ◆ Супутниковий центр (SatCen).

Західноєвропейський союз (WEU) у своїй діяльності покладався на НАТО для забезпечення військових структур і механізмів реагування на можливі збройні загрози.

Разом з тим, WEU надавав змогу країнам-членам розвивати “європейський стовп” у сфері оборони поза межами Європейської спільноти (до приєднання Великої Британії у 1973 році) та поза інтегрованою військовою структурою НАТО, з якої Франція вийшла у 1965 році й повернулася лише у 2009-му.

Римська декларація 1984 року, ухвалена міністрами закордонних справ і оборони держав-членів WEU на честь 30-ї річниці Брюссельського договору, була розцінена як своєрідна «реактивація» союзу. Вона підтвердила, що Рада WEU має право розглядати наслідки кризових ситуацій в інших регіонах світу для європейської безпеки.

У 1990 році членами WEU стали Португалія та Іспанія, а у 1995 році — Греція.

WEU також мав:

- ◆ асоційованих членів (Чехія, Угорщина, Ісландія, Норвегія, Польща та Туреччина),
- ◆ спостерігачів (Австрія, Данія, Фінляндія, Ірландія та Швеція),
- ◆ асоційованих партнерів (Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія).

У Петерсберзькій декларації 1992 року було визначено, що Західноєвропейський союз (WEU) братиме участь у здійсненні гуманітарних місій, операцій з порятунку, підтримання миру та управління кризовими ситуаціями, включно із завданнями примирення конфліктів (так звані «Петерсберзькі завдання»). До 1999 року основні напрями діяльності WEU поступово були передані до структури Європейського Союзу. Згодом, у березні 2010 року, було ухвалене рішення про офіційний розпуск WEU, який остаточно набрав чинності у червні 2011 року.

2

Чи можливе створення «армії Європи»?

Відповідно до статті 42(2) Договору про Європейський Союз (ДЄС), Спільна політика безпеки та оборони (СПБО) охоплює поступове формування спільної оборонної політики Союзу. Перехід до спільної оборони можливий лише за одностайного рішення Європейської ради та за умови, що держави-члени ратифікують таке рішення відповідно до своїх національних конституційних процедур.

При цьому політика Союзу у сфері безпеки та оборони не повинна порушувати специфіку національної оборонної політики окремих держав-членів. Вона також має поважати зобов'язання тих держав-членів, які здійснюють свою спільну оборону в межах НАТО відповідно до Північноатлантичного договору, та бути сумісною з механізмами спільної безпеки й оборони, що діють у цій структурі.

Отже, [стаття 42\(2\)](#) ДЄС відкриває юридичну можливість створення Армії Європи, однак реалізація такого проекту вимагає одностайної політичної волі всіх держав-членів та складних конституційних процедур, що робить його на сьогодні малореалістичним.

Політичні труднощі зі створення об'єднаних оборонних сил Європи

Враховуючи, що оборонна та безпекова політика – це одна з ключових функцій суверенної держави, передача її на наднаціональний рівень (рівень ЄС) є проблематичним. Оскільки можливість себе захистити від зовнішніх загроз обумовлює суверенність країни, створення

оборонних союзів завжди є дуже чутливим питанням. Крім того, чинна стаття 42(2) Договору про Європейський Союз (ДЄС) адресована країнам-членам ЄС, а отже не може вважатися правовим підґрунтям для спільної оборони. У той же час, в межах ЄС можливі деякі рішення для розширення оборонної співпраці. Зокрема, Карстен Мейер та Ар'єн Кляйн пропонують [наступне](#):

- ◆ Оскільки повністю інтегрована європейська армія наразі недоступна, краще розвивати комплементарні напрямки: у сферах транспорту, кібербезпеки, космічних технологій.
- ◆ Нинішня модель одноголосного ухвалення оборонних рішень забезпечує національний контроль, але водночас створює ризик блокування ініціатив. Більш реалістичним шляхом формування оборонних спроможностей є співпраця “коаліцій бажаючих” на міжурядовій основі, що дозволяє гнучкіше реагувати на виклики без необхідності змінювати структуру ЄС.

Можливість добровільного військового об'єднання країн-членів ЄС за межами самого ЄС

Країни-члени Європейського Союзу мають право створювати добровільні військові об'єднання поза рамками інституцій ЄС. Договори ЄС, зокрема Договір про Європейський Союз (ДЄС), не забороняють державам-членам здійснювати міжурядову співпрацю у сфері безпеки й оборони незалежно від структур Європейського Союзу.

Такі ініціативи дозволяють державам діяти гнучкіше в умовах, коли необхідне швидке реагування на виклики безпеки, залучати до співпраці як країни-члени ЄС, так і держави, які не входять до його складу, а також розвивати окремі оборонні спроможності без потреби досягати консенсусу всередині ЄС.

На практиці добровільні військові об'єднання країн-членів ЄС вже існують. Такі ініціативи, як [Європейська ініціатива з втручання \(EI2\)](#) 10 — спільний військовий проект 13 європейських країн, що не входять до існуючих структур, таких як Організація Північноатлантичного договору (НАТО) та Європейський Союз (ЄС) оборонний орган. EI2 планує створити «легкий» постійний секретаріат на базі мережі військових офіцерів зв'язку з Французьким міністерством оборони. Була створена Францією у 2018 році за участю країн ЄС і Великої Британії — та [Об'єднані експедиційні сили \(JEF\)](#) — британська ініціатива з участю Данії, Нідерландів і країн Балтії — демонструють, що держави активно використовують можливість поглиблювати військову співпрацю поза рамками інституцій Євросоюзу.

Є й інші випадки, коли країни ЄС оборонно кооперуються поза Євросоюзом. Наприклад, скандинавські держави (Швеція, Фінляндія, Данія, Норвегія, Ісландія) мають власний механізм співпраці – NORDEFCO, який координує військову взаємодію в Північній Європі. В межах НАТО існують європейські рамкові групи, як-от Вишеградська четвірка, які періодично формують спільні бойові групи або ініціюють регіональні проекти. Часто для розв'язання конкретної кризи створюються ад hoc коаліції: так, у військовій операції 2011 року в Лівії діяла коаліція зацікавлених європейських країн під проводом НАТО (Франція, Британія, Італія тощо), а міжнародна коаліція проти ІДІЛ на Близькому Сході включала багатьох членів ЄС, але діяла у позаєсівському форматі.

Ці приклади свідчать про те, що, незважаючи на відсутність формалізованої «Армії Європи» у межах ЄС, окремі держави вже шукають ефективні шляхи посилення спільних оборонних спроможностей через гнучкі, міждержавні механізми.

12 квітня 2025 року в межах розвитку європейської оборонної співпраці міністри фінансів ЄС розпочали переговори щодо створення Європейського оборонного механізму (ЄДМ) — фінансового інструменту для спільної закупівлі та зберігання військової техніки. Особливістю запропонованої моделі є можливість приєднання до механізму не лише країн-членів ЄС, але й третіх держав, таких як Велика Британія, Україна та Норвегія. Це свідчить про прагнення Європейського Союзу розширювати форми співпраці у сфері безпеки та оборони за межами власного інституційного простору, створюючи фінансово-матеріальні передумови для потенційної оперативної взаємодії між країнами-членами і партнерами поза межами ЄС. Проте слід підкреслити, що на даному етапі ініціатива стосується саме фінансування та володіння військовим обладнанням, а не створення безпосередніх [спільних військових формувань](#).

3

Поглиблення співпраці у військово-промисловій сфері в межах ЄС

Найбільш істотною ініціативою щодо оборонної співпраці в межах ЄС до повномасштабного вторгнення рф в Україну було PESCO, до якого наразі приєдналося 26 країн-членів ЄС (окрім Мальти). PESCO – це ініціатива, заснована на підставі статті 42(6) договору про заснування ЄС, спрямована на узгодження національного оборонного планування, сприяння співпраці та зміцнення європейської оборони.

Головна мета PESCO при її створенні – посилити оборону ЄС, об'єднавши ресурси для спільної розробки озброєння. Це мало дозволити країнам-членам краще співпрацювати, зменшити відмінності між системами оборони, зберігаючи при цьому повний контроль кожної держави над власними [збройними силами](#). До початку російського вторгнення в лютому 2022 року в рамках PESCO було затверджено 61 проект.

Фактично, проекти PESCO стимулюють співпрацю між державами-учасниками та вже дають конкретні результати, що підсилюють їхні спроможності в таких сферах, як кібербезпека, безпілотні системи, хімічний, біологічний, радіологічний і ядерний моніторинг, а також медичне забезпечення. Деякі з цих спроможностей – зокрема, проекти PESCO «Європейське медичне командування» та «Кіберкоманди швидкого реагування» – уже були використані або активовані на підтримку місій і операцій Спільної політики безпеки й оборони ЄС (CSDP).

Наразі в ЄС за співпрацю у оборонній промисловості відповідає Директорат Єврокомісії з оборонної промисловості та космосу (DG-DEFIS).

Його задача полягає в посиленні конкурентоспроможності європейської оборонної промисловості. Для цього DG-DEFIS надає підтримку інвестиціям у оборонні ланцюги поставок з [особливою увагою на МСП](#).

Єврокомісія намагається підтримати переозброєння ЄС. 4 березня було оголошено план на 800 млрд. євро на [переозброєння](#). У той час як великі європейські оборонні компанії мають певний доступ до банківських кредитів, отримати фінансування на рівні субпрайм надзвичайно складно – особливо для малих і середніх підприємств у сфері оборонних технологій, які сьогодні часто є рушієм інновацій. Тому цей план має частково вирішити цю проблему.

У рамках переозброєння ЄС було підготовлено Білу книгу для європейської оборони – Готовність до 2030 року. Вона передбачає:

- ◆ Усунення прогалин у спроможностях і підтримка європейської оборонної промисловості, зокрема шляхом спрощення регулювання та оптимізації промислових програм.
- ◆ Поглиблення єдиного оборонного ринку та пришвидшення трансформації оборони за допомогою проривних інновацій, таких як штучний інтелект і квантові технології.
- ◆ Підвищення готовності Європи до найгірших сценаріїв шляхом покращення військової мобільності, накопичення запасів і розвитку оперативної співпраці в межах ЄС.

Біла книга висвітлює структурні слабкості європейської оборонної промисловості, визначаючи фрагментованість та недостатнє фінансування як основні перешкоди для досягнення ефективного стримування. Її затвердження не потребує згоди країн-членів.

ЄС також має намір послабити регуляцію оборонної промисловості. Європейська Комісія пообіцяла розпочати стратегічний діалог з оборонною промисловістю та до червня 2025 року представити Комплексну ініціативу зі спрощення регулювання в оборонній сфері (Defence Omnibus Simplification Proposal). Цей акт покликаний спростити правове та адміністративне середовище для закупівель і промислової співпраці. Надмірне регулювання вже давно є перешкодою у цій сфері, тому оптимізація адміністративних процедур є [своєчасним кроком](#).

ReArm Europe Plan

Єврокомісія намагається підтримати переозброєння ЄС. 4 березня було оголошено план на 800 млрд. євро на переозброєння. [План передбачає](#) застосування наступних інструментів для фінансування оборони:

- ◆ 150 млрд. євро кредитів для країн-членів, які будуть гарантовані бюджетом ЄС.
- ◆ 650 млрд. євро - це виключення з "Пакту стабільності та зростання" для країн-членів для збільшення запозичень на оборонні потреби. Тобто ЄС не виділить ці кошти на оборону, а дозволить перевищувати визначені в ЄС обмеження. Так, Польща, Німеччина та Греція вже звернулися до Єврокомісії, щоб скористатися цими [виключеннями](#). Однак для країн, для яких зберегти рівень державного боргу є більш пріоритетним за оборонні видатки, цей інструмент навряд буде ефективним для стимулювання оборонної промисловості.

- ◆ Також деякі з країн-членів можуть скористатися цим пом'якшенням для фінансування проектів, які лише формально пов'язані з [військовими цілями](#).

План ставить завдання переозброїти ЄС до 2030 року. План передбачає наступні пріоритетні напрямки для ЄС:

- ◆ Протиповітряна та протиракетна оборона
- ◆ Артилерійські системи
- ◆ Стратегічний запас боеприпасів, ракет
- ◆ Дрони та системи боротьби з ними:
- ◆ Військова мобільність: мережа в масштабах ЄС, що охоплює сухопутні коридори, аеропорти, морські порти, допоміжні елементи й послуги, яка забезпечує швидке та безперешкодне переміщення військ і техніки по всій території ЄС і країн-партнерів.
- ◆ Штучний інтелект, квантові технології, кібер- та радіоелектронна боротьба
- ◆ Стратегічні ресурси та захист критичної інфраструктури

План також передбачає підтримку України у вигляді:

- ◆ посилення військової підтримки України
- ◆ Постачання артилеристських боеприпасів, систем ППО та дронів
- ◆ Тренування і екіпіровка військовослужбовців
- ◆ Пряма підтримка українського ВПК
- ◆ Підвищення військової мобільності
- ◆ Розширений доступ до космічних засобів ЄС та відповідних послуг
- ◆ Залучити Україну до ініціатив ЄС щодо розвитку оборонних спроможностей та інтеграції відповідних оборонних промисловостей.

Успіх залежатиме від того, наскільки серйозно держави-члени поставляться до запропонованих можливостей. Запропонований Єврокомісією план передбачає, що основним джерелом фінансування оборонної промисловості буде збільшення запозичень країнами-членами. Однак в багатьох країнах ЄС рівень боргового навантаження і так уже є завеликим. Так, у 2024 році 13 країн-членів ЄС перевищили [допустимий у ЄС](#) поріг державного боргу у 60% ВВП. Для подолання боргової проблеми ЄС вже пропонував програми жорсткої економії, які стосувалися в першу чергу соціальних програм. Збільшення державних видатків на оборону може ще більше посилити необхідність в економії, що може негативно позначитися на суспільних настроях і викликати зростання прихильності до [популістичних сил](#).

Російська агресія та потенційний відхід військових сил США з Європи створює серйозні загрози на континенті, до яких ЄС не готовий. Зокрема нестача озброєння та оборонних виробничих потужностей у порівнянні з РФ, що є потенційним агресором щодо ЄС, фрагментованість оборонного ринку ЄС, хронічне недофінансування армій в багатьох країнах-членах - це все суттєві ризики в оборонній сфері. Ініціативи ЄС на кшталт PESCO, ReArm Europe, Європейського оборонного фонду спрямовані саме на подолання цих ризиків.

4

Місце України в посиленні військової і військово-промислової співпраці в ЄС

Європейський Союз опинився в умовах серйозної безпекової кризи. Агресія Росії проти України показала, що повномасштабні військові загрози в Європі — цілком реальні. При цьому Сполучені Штати, які традиційно були головним безпековим партнером ЄС, дедалі менше готові брати на себе гарантії оборони для європейських країн.

Перемир'я між Україною та Росією без перемоги України може тільки посилити ризики для ЄС, зокрема через імовірність подальшої агресії з боку РФ. Відповідно, ЄС, Велика Британія та Норвегія вже зараз мають посилювати свою обороноздатність.

Щоб протидіяти російській загрозі, ЄС потрібно буде різко наростити кількість військ, збільшити кількість танків, артилерії тощо. А також створити масоване виробництво дронів, які є незамінними у сучасній війні, для чого потрібно буде [залучити](#) щонайменше 300 тис. нових працівників.

Україна є природним союзником ЄС з кількох причин:

- ♦ Вона стикається з такими ж загрозами, але в більш жорсткій формі.
- ♦ Має безпрецедентний досвід ведення оборонної війни проти РФ.
- ♦ Швидко адаптує виробництво зброї до потреб сучасної війни.

З 2022 року частка озброєння, виробленого всередині країни, зросла з 10% до 40%. Проте держава здатна фінансувати лише

третину [наявного потенціалу](#). Український оборонний сектор наразі перебуває на етапі свого інтенсивного розвитку, однак обмежений фінансовими та людськими ресурсами. В той же час він має можливість випробовувати та адаптовувати свої винаходи в режимі реального часу та реально на полі бою.

Як європейський оборонний партнер, український оборонний сектор має три ключові переваги:

- ♦ Актуальність: технології та продукти проходять випробування в умовах реального бою.
- ♦ Економічна ефективність: багато зразків [озброєння дешевші](#) за західні та російські аналоги (наприклад, САУ «Богдана»).
- ♦ Масштабованість: у 2024 році було вироблено 1,5 млн дронів, а в 2025 очікується вже 4 млн FPV- та [дронів-камікадзе](#). Один лише великий український виробник дронів випускає [більше дронів](#), ніж усі європейські виробники разом узяті.

Відтак для оборонного сектору країн ЄС надзвичайно важливо орієнтуватися на Україну, оскільки саме тут зараз триває сучасна повномасштабна війна. Одним із способів ефективного розвитку оборонного сектору для ЄС могла б бути підтримка спільних україно-європейських проєктів в оборонній сфері, які б базувалися на українському досвіді і використовували би ресурси країн-членів ЄС для його масштабування.

Після завершення війни Україна ймовірно стане [найбільшим](#) європейським виробником зброї в Європі. Завдяки нижчим витратам на виробництво (зарплати, сировина) країна може стати ключовим майданчиком для масштабування оборонного виробництва ЄС. Якщо ЄС створить конкурентний ринок озброєння (як пропонує Маріо Драгі), саме Україна стане його [центром](#).

Відповідно, якщо задачею ЄС є переозброєння за рахунок найнижчого рівня витрат, то українська оборонна промисловість буде найкращим рішенням.

Для ЄС пріоритетом має залишатися [підтримка України](#) — це найбільш ефективний спосіб утримувати Росію від потенційних атак на країни-члени ЄС. ЄС також має можливості для збільшення підтримки України. Інше питання, що не всю ту допомогу, яку Україна надавали США ЄС здатний замінити з технологічної точки зору. Щоб замінити США, ЄС мав би витратити лише додаткові 0,12% свого ВВП — цілком [посильна сума](#).

Оскільки для ЄС принципово важливо, щоб Україна встояла у нинішній війні, інакше безпекові ризики для країн-членів ЄС дуже сильно заростають, підтримка української оборонної моделі за данською моделлю, або у вигляді консорціумів неймовірно важлива.

Враховуючи важливу роль української оборонної промисловості у зміцненні та переозброєнні ЄС, Союз суттєво виграв би, якби Україна була залучена до європейських оборонних проектів на рівні, еквівалентному державам-членам. Йдеться, зокрема, про участь у таких ініціативах, як Європейська стратегія оборонної промисловості, Європейський оборонний фонд, Акт на підтримку виробництва боеприпасів (Регламент (ЄС) 2023/1525), Акт про зміцнення європейської оборонної промисловості через спільні закупівлі (Регламент (ЄС) 2023/2418), а також Програма європейської оборонної промисловості.

Спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП) — це також сфера, до якої Україна могла би бути інтегрована вже зараз, наприклад, через участь у [ключових форумах](#) ухвалення рішень у межах СЗБП, а також через залучення до безпекових ініціатив ЄС, таких як Європейське оборонне агентство (EDA) та Постійне структуроване співробітництво (PESCO).

Автори

Олександра Булана

Аналітикиня
Українського центру європейської політики,
кандидатка економічних наук

Марія Голубицька

Молодша аналітикиня
Українського центру європейської політики

За підтримки експертних коментарів

Вікторія Вдовиченко

Співдиректорка програми «Майбутнє України»
Центру геополітики Кембриджського університету,
кандидатка історичних наук

Це аналітичний документ підготовлено Українським центром європейської політики за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні (Київ). Інформація та погляди, викладені в цьому документі, належать авторам і не обов'язково відображають точку зору Фонду Конрада Аденауера. За всі інші помилки, що містяться в цьому документі, відповідальність несуть виключно автори. Крім того, цей документ не відображає позицію їхніх установ.

Усі частини цієї публікації захищені авторським правом.